

Lời giới thiệu : truyện ngắn "Chết Ngoài Kế Hoạch" là một trong những truyện ngắn tiêu biểu cho ngòi bút trào lộng của nhà văn Trần Khải Thanh Thủy - nụ cười và nước mắt đồng hành. Mặc dầu cảnh trong truyện là cảnh trước đây hơn chục năm trên miền Bắc xã hội chủ nghĩa, nhưng nhờ biết nó ta mới giải thích được vì sao trong các cơ quan công quyền hôm nay ở nước ta vẫn còn những hiện tượng không hiểu nổi nếu nhìn bằng con mắt của người đã từng sống ở những nước dân chủ. Chúng tôi nhận được truyện ngắn này trong dạng bản thảo. Một tập truyện chưa xuất bản của Thanh Thủy nay mai sẽ ra mắt bạn đọc.

Paris 25-9-2006

Nhà văn Vũ Thu Hiền

Chết Ngoài Kế Hoạch

Trần Khải Thanh Thủy

"Chết sông chết suối, ngờ đâu chết đuối đời..."

Thằng cháu tôi đi bộ đội bốn năm, bảy tháng, lù lù dẫn xác về. Chưa kịp nhập hộ khẩu, đã sinh cờ bạc, số đề, rượu chè, rồi thất tình, đau khổ... Một buổi trưa nó nốc rượu say mềm và gục mặt chết ở vũng nước tiểu của mình. Gom góp họ hàng được gần ba trăm ngàn, tôi tức tốc đạp xe lên cửa hàng huyện, nơi chuyên bán áo quan, xô màn:

- Chị... chị làm ơn...

Chị bán hàng mặt lạnh như tiền:

- Hết rồi bác ạ!

- Kia thầy... - tôi lặng người, rón rén chỉ vào đồng áo quan trước mặt.

Chị ta bảo:

- Cửa quý bốn đây, bác ạ, quý ba bán hết từ ba hôm nay rồi. Tuần sau bác lại.

Tôi kêu lên:

- Trời ơi... có mà đau đẻ chờ sáng giăng...

Thông cảm với bộ dạng nhốn nhác, chán chường của tôi, chị bán hàng nói với giọng thông cảm:

- Thôi, thế này vậy, bác chịu khó đạp xe lên huyện xin chữ ký chứng thực, đề nghị linh động giải quyết, rồi về đây cháu bán cho...

Nhưng rồi thấy tôi cứ đứng lặng, tưởng như đang phải nói chuyện với thầy ma, chị bán hàng gắt:

- Kia, đi đi chứ bác. Quãng chục cây số nữa thôi... Nhưng bác nhớ phải quay về xã viết đơn và xin dấu má thật đầy đủ đây.

Gần sáu mươi tuổi đầu, bao lần đối mặt với cái chết, chưa bao giờ tôi trải qua tâm trạng bực bội và căng thẳng đến mức này... Xếp cả chồng tiền gần ba trăm ngàn, tháo luôn cả chiếc đồng hồ Citizen màu vàng chanh đặt lên quầy, tôi bảo:

- Đây, để làm tin, đề nghị chị linh động giải quyết, chứ sức vóc tôi không đạp nổi ba chục cây số nữa đâu.

- Ấy chết, không được. - chị ta nguây nguây - có chỉ thị của trên rồi. Quý ba này chúng cháu chỉ được phép bán 2000 cái, mà đã vượt mức trên hachục cái rồi... Khổ sao bác không chịu khó đến từ tuần trước? Sang quý tư cháu hụt chỉ tiêu trên giao thì khôn.

- Thế... - tôi ngơ ngác -... chị nói... nói thế... có nghĩa là... cháu tôi chết ngoài kế hoạch?

- Vâng, có thể cháu mới yêu cầu bác phải có chứng thực của địa phương và giấy xác nhận của huyện chứ.

Lại còn thế nữa... Như cái xác không hồn, tôi lừ đừ dắt xe ra, đầu như búa.

Tôi quay điện thoại.

- A lô...

- Gì đây - đầu dây bên kia có tiếng đáp khẽ kèm theo một tiếng găt... Thủ trưởng đi họp rồi.

- Đề nghị... - tôi lớn tiếng

Mặt thái độ nôn nóng của tôi, người bên kia, giọng còn trẻ lắm, lên giọng:

- Đại sự quốc gia bố già ơi... Tuần sau bố quay lại nhà!

- Trời ơi...! - tôi rên lên, tưởng đất dưới chân sụp lở hàng mông.

- Khổ lắm... đã bảo đại sự quốc gia mà lị - giọng anh ta càng lúc càng thêm chót nhả - Bố không chờ được đâu. Mà chờ cũng chẳng để làm gì. Thủ trưởng không giải quyết đâu. Trừ có cái chết.

- Dạ... - tôi dỗi sợ thành mừng, líu lưỡi - Chết ạ?...

Vâng, thế thì trường hợp này của tôi đúng là chết, chết thật đấy ạ... Cháu tôi...

- Mẹ bố khi - hấn cười khàn khạch - Cháu bố thì liên quan gì đến đây?

- Nhưng... - tôi chung hững

- Định hỏi lộ hả?... Bất cóc thủ trưởng về tận quê ăn cỗ cơ đấy... Dịp khác nhé. Hấn tuyên bố.

Tôi đột ngột nổi cơn lòi đĩnh.

- Không còn dịp nào hết!

- Bố cưới hay thằng cháu bố chẳng hạn?

Nghe tiếng máy xập, tôi thất vọng đạp xe ra về, cảm giác rõ hai đầu gối củ lạc sắp long ra đến nơi.

Đúng giờ ngộ hôm sau mọi ước muốn của tôi rồi cũng được thực hiện (cũng may, cuộc họp chỉ kéo dài... có một ngày). Nhờ sự "ngoài kế hoạch" của thằng cháu, tôi được dịp tham quan một lô phòng ban và nhận diện không biết bao nhiêu "ngài đáng kính". Hoá ra từ cái váy quan liêu để ra lấm ban bệ, chức tước thật. Chả trách thằng cháu tôi chưa kịp nhập hộ tịch đã nóng lòng chui đầu ra khỏi váy để rồi rơi tọt xuống đất đen theo kiểu "ngoài kế hoạch" thế này.

Hộc tốc đưa giấy về nhà tôi mới ngã ngửa... Dưới hàng loạt chữ ký và con dấu đo đờ ở phía dưới là dòng chữ "Đề nghị xem xét lại". Hoặc "Chờ xác minh"... Thì ra vì cuống, vì cái bệnh quên không đeo kính, vì cái đầu u mê, nên khi ở trụ sở công an xã bước ra tôi đã không chịu xem lại, xem thật kỹ cho chắc ăn. Tưởng đơn thuần là giấy chứng thực báo tử, ai ngờ họ còn ghi thêm mấy dòng nghi vấn:

"Chết không rõ lý do. Công an địa phương đang tiến hành điều tra".

Tôi vò đầu, bứt tai, muốn dựng xác cháu lên mà đánh cho hả giận. Cái ngữ nó sống báo hại bố mẹ, chết báo hại chú... Hai ngày trời đạp xe giữa trời nắng chang chang như đồ lửa với sáu bận đi về hơn trăm cây số có ít đâu... trời ơi! Trời có mắt không hả trời? Hay trời cũng mắc bệnh quan liêu nốt?

Nhìn nét mặt chung hửng của tôi, thằng cả kịp hiểu ra tất cả, nó dúitút thuốc lá và cả bọc chè vài cân vào tay tôi, rồi giục:

- Bố chịu khó quay lại chỗ công an xã, nói khó với các anh ấy, nhờ các anh ấy chứng thực cho. Bảo họ ghi thật rõ vào.

"Đã chết hẳn vì lý do thất tình do uống rượu"...

Chưa đủ, nó còn dặn thêm:

- Dù hoàn cảnh thế nào bố cũng phải giữ bộ mặt cho thật tươi tỉnh cho con nhờ... Chứ như người sắp đưa ma thế kia, bố ai dám nhận chè thuốc của bố?

Lại một ngày đạp xe, châu chực, rút kinh nghiệm, lần này tôi thủ sẵn một bao thuốc trong túi và nụ cười thường trực... trên khoe miệng. Đến phòng ban nào cần chứng thực đóng dấu, tôi lập tức bám bắt lửa tanh tách và... vén môi cười xoè... Cuối cùng một dòng chữ loằng ngoằng nửa giun, nửa dế kiểu... bồ túc văn hoá lớp 3 của ông chủ tịch huyện cũng phải bỏ ra:

"Chết ngoài kế hoạch. Linh động giải quyết."

Cô bán hàng hôm xưa đã nghi. Thay cho cô là một thị trẻ hơn, cong cớn khi nhận xấp giấy từ tay tôi:

- Dấu má gì mà mờ thế này?

- Thì dấu của huyện mà chị!

- Huyện nào. Cháu bảo cái dấu ở giấy báo tử kia.

- Ô hay, cháu tôi chết thật mà chị.

- Biết thật hay giả??... Lần sau bác lưu ý rút kinh nghiệm.

Dấu mờ thế này mà còn cầm lên đây là cháu bắt về xã xác minh lại đây.

- Ô...

Vẫn biết tất cả sự lo lắng quan tâm cho sự ra đi của người đã chết chỉ có tác dụng an ủi với người sống. Còn "cát bụi lại trở về với cát bụi". Song "nghĩa tử là nghĩa tận". Tôi cố gắng chọn lấy một cái áo quan đẹp, không nứt, không vênh, không hụt quá hoặc to quá. Khổ một nỗi đóng gỗ hòm này quá dở. Không chừng nọ cũng tật kia.

Chị bán hàng thấy tôi có vẻ phân vân, phát bực:

- Thôi, bác ôm nhanh hộ cháu một cái đi. Còn nhiều thủ tục phải giải quyết lắm đấy!

- vâng, - tôi vội vàng cầu cứu - Chị duyệt cho tôi ít xô màn tiêu chuẩn.

- Bác ra đầu phố mà mua. Hay chữa, đã "chết ngoài kế hoạch" còn đòi duyệt xô màn trong tiêu chuẩn.

Há miệng mắc quai, tôi đành chữa thẹn:

- Thôi được, chị cho tôi nộp tiền thuê xe

- Chỉ xe tang thôi đấy bác nhớ. Công tác phục vụ tang lễ đã hoàn thành kế hoạch quý ba rồi, tất cả xe khách bây giờ được trên huy động vào đám cưới để làm kế hoạch ba hết. Mùa này là mùa cưới mà.

Run run cầm tấm hoá đơn thuê xe trên tay, tôi khật khưỡng đạp về nhà. Thằng cả bàn:

- Bố cứ ra công ty xe khách mà thuê. Những năm, sáu trăm người cơ mà. Phần lý do thuê bố cứ ghi đại là "đám cưới".

- Đồ...

Tôi trợn mắt, chưa kịp quát nó đã cười ngoác miệng
chữa thẹn:

- Thì đang mùa cưới mà bố. Lên tận đây mà nói lý do: thuê xe tang cho đám ma. Bố ai người ta đám...

Nhìn dòng chữ nguệch ngoạc "10 giờ sáng 25/8" trên hợp đồng, tôi giật
thót mình:

- Ấy chết, bác linh động cho. Gia đình tôi nhớ đã ba bốn hôm nay rồi, nóng nực thế này....

- Thì "ngoài kế hoạch" mà bác, Hợp đồng chúng em kín cả rồi, nể bác lắm đấy, nhưng mà chịu... Thôi chịu khó chờ mấy
hôm vậy, bác ạ. Có tốn kém thêm một chút, nhưng vui vẻ. Cả đời mới có một lần ấy mà. Nóng nực sợ thiu bác cứ quăng
hết vào tủ lạnh là khỏi lo... Có ế ẩm nữa, bác cứ quay lại đây, anh em cánh xế chúng em xài giúp... Nhồi vào "tủ nóng"
còn tốt hơn tủ lạnh đấy bác ạ.

Dờ cười dở mếu tôi quay trở lại nhà. Công việc liệm thi hài bắt đầu. Thay vì những tiếng thút thít, ni non, ai oán và lén
giơ tay áo lên quạt nước mắt, người ta lằm bằm chửi lũ ruồi nặng chét tiệt và lén giơ tay... bịt mũi, xua ruồi. Chiếc quan
tài đẽm đẹp tôi đã mất công chọn cả buổi sáng hoá ra quá chật so với thi thể người quá cố. Một phần vì thi hài "nóng nở
ra", phần khác vì sản phẩm của công ty là "ngoài kế hoạch", nên những người gia công đóng hòm đã cố gắng tận dụng cả
chiều rộng lẫn chiều dài tấm ván. May mà đặt được cháu nămnghỉêng.

Chết đâu phải đã hết. 10 giờ sáng, quang cảnh nhà anh chị tôi hết như một đám "hát bội". Nửa bụng mặt khóc, nửa bụng
miệng cười. Hai chàng tài xế văng tục chửi um. Thực hiện đúng hợp đồng, chàng Công ty xe khách vòng vo tìm nhà.
Quay ra quay vào mấy lần thấy vẫn đúng số nhà ghi trên hợp đồng, nhưng không phải đám cưới mà là đám tang. Biết bị
"ăn quả lừa" chàng ta làm toáng lên, một hai đòi huỷ hợp đồng. Chàng xe tang (dù đã được lót tay trước bao thuốc, chai
rượu), nhân cơ hội cũng khăng khăng đòi huỷ hợp đồng luôn vì đã quá quy định những... bốn ngày.

Chỉ khổ cho anh chị tôi, khóc con năm sáu ngày đã cạn kiệt cả nước mắt rồi, trước tình cảnh "không khóc không xong với
chúng nó" này, đành phải chạy ra ni non, khóclóc, hứa hẹn "bồi thường đâu ra đó", nghe chừng tang thương hơn cả lúc
khóc con.

Hai xe bon bon trên đường tới khu vực công nghĩa trang, cả mấy trăm con người đã quên dần "cõi thế", hướng cả vào cõi
âm. Trạm dừng cuối cùng của mọi số kiếp sang hèn, đói khổ. Bỗng có tiếng quát giật giọng:

- Dừng lại!... dừng lại!

Anh lái xe khách khựng người trên vô lăng, cặp mắt đảo tứ phía, miệng lằm bằm:

- Lại chuyện gì nữa thế này?

Tôi giật mình, trước khi nhảy xuống phòng bảo vệ nghĩa trang còn kịp đôi đôi mắt về phía trước, nơi chiếc xe tang đã mất
hút trong lòng nghĩa trang... Trên xe đám đông hốt hoảng, nhón nháo. Sẵn kinh nghiệm trong một tuần phục dịch, tôi...
vén môi nở nụ cười thường trực và đánh bật lửa tanh, tách... Hoá ra trăm sự tại cái chữ... hi này. Thật khỉ gió cái nhà anh
tài. Xe đưa tang mà dám dán kín cả các hình thù nhảy nhót điên loạn, lại còn trưng cả cái chữ hi to bằng... mà bố thẳng
ăn mày ngay đầu xe nữa. Có chết cha con người ta không?

Tài hùng biện, bao thuốc loại sang và chiếc bật lửa "bỏ quên" đã phát huy tác dụng. Chiếc thanh chắn từ từ được nâng lên,
anh tài tăng hết ga đâm đánh xằm vào đít xe tang trước mặt. Tôi cúi đầu, theo mọi người chui ra khỏi xe, cố nén một tiếng
thở phào, nhẹ nhõm. Bỗng từ đâu anh tôi chạy lại, như hiện về từ thế giới bên kia.

Mặt xanh mét, liú cá lười.

- Khổ thân tôi không. - anh nói - Cháu nó chưa có hộ khẩu, người ta bảo không được phép chôn ở đây.

Sau lưng tôi đám đông biến thành cuộc biểu tình, cãi cọ, giằng co, la ó. Mấy bà cô hò:

- "Ôi cháu ơi... biết chết khổ, chết nhục thế này thì tội gì cháu chết cháu ơi!"

Chàng lái xe tang tức khí mở toang cửa, đuổi hết mọi người xuống, rú ga, lùì sát đít xe dựng áo quan vào tận cửa văn
phòng, rồi nhảy xuống, văng tục:

- Mẹ chúng mày. Không để yên cho ông đi, ông khênh quan tài vào giữa văn
phòng cho mà ngủi. Lúc nào ngán thì tự chôn. Xem chúng mày có dám ăn thịt
nó không?

Nhìn theo dáng điệu tự tin của thằng cả nhà tôi đi vào phía trong, tôi thở ra một hơi nhẹ nhàng. Đúng nửa tiếng sau, nó quay ra bám tôi: "Xong rồi... Bỏ tưởng nhập khẩu cho người chết dễ hơn người sống chắc?..." Nó dúi vào tận mặt tôi tấm thẻ mộ: Lô 38, khu II, số mộ 1078... Rồi lên giọng giảng giải: Bớ ơi, đồng tiền đi trước bao giờ cũng khôn, bớ ạ. Tháng trước con đưa ông bạn con ra đây, gia đình lóng ngóng không biết đường lo lót chu đáo, cho nên phải vào nằm trong khu nghĩa trang làm phúc. Ở đây toàn tứ cố vô thân, chết đường, chết chợ cả thôi bớ ạ. Người ta lại vừa bốc mộ xong, nước ngập trắng xoá, dệp nhựa, giẻ rách, mảnh áo quan không tan rửa được nổi lệnh phênh kín mặt hồ. Thật đúng là thế giới của người chết nghèo... Vừa nãy con phải nhờ "Bác" ba lần đưa đường chỉ lối(!) chúng nó mới chịu cho anh ấy được ra ở lô II này đây, ngay gần khu các vị lãnh đạo.

Hoá ra, trong thế giới vĩnh hằng của người đã chết đẳng cấp vẫn còn phân biệt, quy luật giá trị vẫn còn tác oai tác quái... Đúng nghi lễ của người Việt Nam, chiều hôm ấy anh chị tôi làm cơm cúng ba ngày, mời bạn bè, họ hàng và người đưa tiễn ở lại thấp nhen nhang để cùng tưởng nhớ tới người đã khuất. Trong vòng khói nhang nghi ngút, tôi rợn người khi nghe thấy tiếng khóc thút thít của cháu.

- Làm sao? - tôi thì thầm hỏi cháu tôi - Cháu làm sao?

- Cháu khổ quá chú ơi!

- Biết rồi! Khổ, chết ngoài kế hoạch thì sướng làm sao được!

- Biết thế này thì cháu sống mang tiếng là thằng ăn tàn, phá hoại cho xong.

- Thôi, dẫu sao mọi việc cũng qua rồi. Cháu bây giờ yên ấm dưới suối vàng.

- Chưa qua đâu chú ơi... Hu...hu... hu, cháu không nằm giữa được... hòm chật quá! Mà sao khi đắp mộ cháu chú không "chi đẹp" cho mấy thằng phụ mộ để chúng nó trừng phạt cháu, đắp điểm qua loa, ầu không chịu được, để đến nỗi bây giờ suốt dọc sống lưng và phía dưới chân cháu đất sụt từng mảng, hở toác hoác. Gió nghĩa trang lồng lộng, lạnh buốt sống lưng, chú ơi... hu... hu...

Tôi đâm bỏ đến chỗ thằng cả đang ngồi "chén chú chén anh", lôi xềnh xệch nó đi trước con mắt ngỡ ngác của cả nhà:

- Đi! Ra ngay nghĩa trang với tao. Chỉ có mày đi tao mới yên tâm. Sau này bố có làm sao, nhớ là bố chỉ trông cậy vào một mình mày thôi đây, con ạ... Trời ơi! Chết mà còn khôn nạn khôn khổ thế này sao?!!

Sấp ngựa chạy ra chỗ dựng chiếc xe đạp cà tàng, thằng cả bảo:

- Bớ ơi, đến lượt bố, bố nhớ phải chết trong kế hoạch đấy nhớ, cho chúng con nhờ, chứ ngoài kế hoạch thế này, khổ lắm...

Hà Nội cuối 1986

Trần Khải Thanh Thủy.